

Okul Psikolojik Danışmanlarının Yürüttükleri Çalışmaların Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Evaluation of the Work Carried Out by School Counselors Based on Parents' Opinions

Ragıp Özyürek^{ID}, Seydihan Yiğit^{ID}

Öz. Bu araştırmanın temel amacı, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğini veli görüşlerine dayalı olarak belirlemektir. Araştırma çocuğu devlet veya özel okula devam eden 463 öğrenci velisi ile yürütülmüştür. Çalışmanın araştırma deseni betimsel tarama desendir. Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen Rehberlik Öğretmenlerinin Yürüttükleri Çalışmaların Değerlendirilmesi Anketi ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler, frekans ve yüzdeler kullanılarak analiz edilmiştir. Velilerin görüşlerinin alındığı araştırma bulgularına göre grup çalışmaları, veli ev ziyaretleri, özel yetenekli öğrencilerle ve boşanmış ebeveyn çocuklarıyla çalışmalar yapma en az çalışılan konular olmuştur. Bununla birlikte ankete katılan velilerin çoğunluğunun görüşü, kriz durumlarında müdahalede bulunma, öğrencilere yönelik konferans ve seminer verme, öğrencilerle bireysel görüşmeler yapma ve öğrencilerle sınıflar halinde çalışma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yönündedir. Araştırmadan elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde velilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin olumlu tutumlara sahip olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, okul psikolojik danışmanı, ebeveyn

Abstract. The study aimed to evaluate school counseling and guidance services based on parents' opinions. For this purpose, a descriptive survey model was used in the research. The research consisted of 463 parents as participants. Evaluation Questionnaire of School Counselors' Work and Personal Information Form were used as data collection tools in the study. Data were analyzed using frequency and percentage values. According to the research findings, the least observed tasks by parents were group work, home visits, and working with gifted students and children of divorced parents. However, the majority of parents observed the activities of intervening in crisis situations, giving conferences and seminars for students, having individual meetings with students and working in classes with students. Findings obtained from the research show that parents' attitudes towards school counseling services are positive.

Keywords. School counseling and guidance services, school counselor, parents

Ragıp Özyürek

İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
E-posta: ragipozyurek@aydin.edu.tr, 0000-0002-7394-1325

Seydihan Yiğit

Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye.
E-posta: seydhanyigt@gmail.com, 0000-0002-8346-5430

Geliş/Received: 23 Mayıs 2022/23 May 2022
Düzeltilme/Revision: 28 Kasım 2022/28 November 2022
Kabul/Accepted: 19 Aralık 2022/19 December 2022

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Türkiye’deki okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri programlardaki çalışmaların toplum genelinde nasıl algılandığını değerlendiren araştırmalara duyulan gereksinim her geçen gün artmaktadır. Okul psikolojik danışmanlığı programlarının geliştirilmesi ile ilgili ilk çabalar 1920’li yıllara kadar gitmektedir. Türkiye’de ise okul rehberlik hizmetleri tarihinin 1950’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-Türkiye ilişkisiyle başladığı söylenebilir. Ancak kriz yaklaşımı ya da tedavi edici rehberlik yaklaşımlarından, önleyici ve gelişimsel rehberlik anlayışına geçiş yapılması 1990’lı yılların sonunu bulmuştur. Nitekim gelişimsel rehberlik anlayışı 2001 yılında yayınlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinde kendine yer bulmuştur (Nazlı, 2011). Bununla birlikte son yapılan yönetmelik düzenlemesinde okul rehberlik hizmetlerinin işleyişinin kapsamlı gelişimsel rehberlik anlayışına dayandığı söylenebilir (MEB, 2020). Ancak mevcut ders çizelgelerinde rehberlik ders saatinin olmaması ya da sınırlı düzeyde olması, kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının tam anlamıyla uygulanmasına imkân vermemektedir (ITKB, 2021a; 2021b). Günümüzde ise en gelişmiş kapsamlı gelişimsel model, Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (American School Counseling Association [ASCA]) tarafından geliştirilmektedir. ASCA Ulusal Model (ASCA, 2012) adı verilen bu son modelde gelişimsel, kapsamlı gelişimsel ve kanıta dayalı modellerin bir sentezi oluşturulmuş, bu şekilde Amerika çapında bir standart oluşturulmaya çalışılmıştır.

ASCA ulusal modelin temel oluşturma, yönetim, hizmet sunumu ve değerlendirme olmak üzere dört bileşeni bulunmaktadır (ASCA, 2012). Bu model ya da kapsamlı gelişimsel model, ABD’deki eyaletlerin eğitim sistemleri içerisinde geniş şekilde kabul görmüştür. Eyalet genelinde yapılan çalışmalarda, temel oluşturma sisteminin uygulanmasının mezuniyet oranları ile; yönetim sisteminin uygulanmasının okula devam, okuldan uzaklaştırma, sınıfta kalma, okuldan kaçma ve sınıf geçme oranlarıyla korelasyon gösterdiği bulunmuştur (Carey ve Dimmit, 2012; Martin vd., 2009). Burkard ve diğerleri (2012) tarafından yürütülen araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri bireysel planlama, müdahale hizmetleri, rehberlik eğitim programı, değerlendirme, temel oluşturma ve yönetim sistemi çalışmalarının öğrencilerin okuldan kaçma, uzaklaştırma, mezun olma, sınıfta kalma, okuma becerisi gibi davranışlarıyla anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Kapsamlı gelişimsel model ve ASCA Ulusal Modelin uygulanmasındaki olumlu bulgular, genelde

Burkard ve diğerlerinin araştırmasındaki bulgulara benzemektedir (bu modellerin etkililiği ile ilgili bir kaynak taraması için bkz. Martin ve Carey, 2014).

Whiston ve diğerleri (2011) okul psikolojik danışmanlığında sonuç araştırmaları konusunda yaptıkları ve 16,296 katılımcının bulunduğu meta-analitik çalışmada, okul psikolojik danışmanlığı müdahaleleri, hiç müdahale olmaması ile karşılaştırıldığında ortalama bir etki büyüklüğüne (0.30) ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanlığı hizmetleri ve müdahalelerinin sonuçlarıyla ilgili okul düzeyine göre elde edilen bulgulara göre, ortaokul (0.42; orta) öğrencileri ile ilgili araştırmaların en büyük etki büyüklüğüne sahip olduğu bulunurken, bunları lise (0.34; orta) ve ilkokul (0.26; düşük) öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaların etki büyüklükleri izlemiştir. Sonuç araştırmalarında elde edilen bulguların kimin bakış açısına göre belirlendiği de etki büyüklükleri açısından dikkat çekici olmuştur. Sonuç, öğrencilerin (0.32; orta) bakış açısına göre belirlenirse, en büyük etki büyüklüğü elde edilmiştir. Bunu sırasıyla, öğretmenler (0.28; düşük) ve velilerin (0.24; düşük) bakış açıları izlemiştir. Özyürek ve diğerlerinin (2021) yedi farklı okulda yaptıkları yarı deneysel araştırmada, velilerin öğrencilerle yapılan periyodik bireysel görüşmeleri, öğretmenlerin ise sınıf rehberliği çalışmalarını daha olumlu olarak değerlendirdikleri fikrine ulaşılmıştır.

Araştırmacılar, okul psikolojik danışmanlarının ASCA Ulusal Modeldeki bileşenlere ne kadar zaman harcadığı, programın ne ölçüde tamamlandığı ve bunun öğrenci sonuçlarıyla (merkezi giriş sınavı puanları, okul başarı notları, devamsızlık yüzdeleri, okuldan uzaklaştırma, devam yüzdesi, disiplin suçları, okuldaki eğitimden memnuniyet vb.) ilişkisi (Burkard vd., 2012; Carey ve Dimmit, 2012; Carey vd., 2012), öğrencilerin ruh sağlığı ihtiyaçlarının ne kadar belirlenebildiği ve karşılanabildiği (Carlson ve Kees, 2013; DeKruyf vd., 2013), dezavantajlı öğrenci gruplarının yükseköğrenime geçiş planları üzerindeki etkileri (Cholewa vd., 2015; Wilkerson ve Eschbach, 2009), risk altındaki erkek lise öğrencilerinin akademik başarıları (Protivnak vd., 2015) ve okullarda yürütülen çalışmaların öğrencilerin istenmeyen davranışları üzerindeki olumlu etkileri (Cholewa vd., 2010) gibi konuları incelemişlerdir. Aynı zamanda, yapılan çalışmaların öğrencilerin akademik başarılarını (Stevens ve Wilkerson, 2010; Wilkerson vd., 2013) ve sosyal/kişisel gelişimlerini olumlu yönde etkilediği (Stevens ve Wilkerson, 2010) de önceki araştırmalar tarafından belirlenmiştir. Sonuç olarak, değinilen bu çalışmaların bulgularına göre okul psikolojik

danışmanlarının çalışmalarının öğrencilere önemli yararlarının olduğu ve dolayısıyla veliler tarafından da gözlemlenebileceği düşünülmüştür.

Alanyazında okul psikolojik danışma programlarının uygulanmasına ilişkin yetersizliklere bakıldığında ise programın uygulanmasının oldukça düzensiz olduğu (Burkard vd., 2012; Martin vd., 2009), psikolojik danışmanların yürüttükleri çalışmalar bakımından belirgin bir ortaklık olmadığı (Carey vd., 2012; DeKruyf vd., 2013; Işık Tokmak, 2019; Işık Tokmak ve Özyürek, 2018), okul psikolojik danışmanlığı uygulamaları bakımından bir standart olmadığı ya da mezunların gerektiği gibi yetkin hale gelmedikleri (Özyürek, 2009, 2010a, 2010b), okullarda görev alan psikolojik danışmanların, eğitimci ve psikolojik danışman rolleri arasında kimlik karmaşası yaşadıkları, okul psikolojik danışmanlığı eğitiminde meslek adaylarının süpervizyon verme (DeKruyf vd., 2013) ve sınıf rehberlik planı hazırlama (Lopez ve Mason, 2018) konularında geliştirilmesi gerektiği yönünde bulgular elde edilmiştir. Ayrıca, program değerlendirme çalışmaları bakımından da yetersizlikler yaşandığı bilinmektedir (Burkard vd., 2012). Örneğin, ABD'deki 44 eyalette yapılan bir araştırmada okul psikolojik danışmanlığı programlarının etkin bir değerlendirme sistemine sahip olmadığı bulunmuştur (Martin vd., 2009). Dolayısıyla, okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışmaların toplumda nasıl algılandığının sorgulanması önem kazanmaktadır.

Türkiye'deki alanyazında, okul psikolojik danışmanı ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin okul müdürlerinin (Akpınar ve Bengisoy, 2017; Azimli ve Akacan, 2017; Camadan ve Sezgin, 2012; Gündüz vd., 2014; Hatunoğlu, 2021; Işıkgöz, 2017; Korkut-Owen ve Owen, 2008; Özabacı vd., 2008;), müfettişlerin (Güven, 2009), öğretmenlerin (Başaran, 2008; Ünal ve Ünal, 2010) ve öğrencilerin (Nas, 2019; Yüksel-Şahin, 2008) görüşlerinin incelendiği görülmektedir. Karataş ve Şahin-Baltacı (2013) yaptığı araştırmada ise; okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, okul psikolojik danışmanı ve öğrencilerin görüşleri birlikte değerlendirilmiştir. Benzer şekilde Tatlıoğlu'nun (2011), araştırmasında da psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri öğrenci, yönetici ve öğretmenlerin görüşüne dayalı olarak değerlendirilmiş ve rehberlik servisinden beklentileri belirlemiştir. Okulda yürütülen PDR hizmetlerinin öğrenci, öğretmen, yönetici ve hatta okul psikolojik danışmanın (Tagay ve Çakar, 2017) gözünden nasıl algılandığı incelenmiş olmasına rağmen eğitimde başarıya ulaşmada önemli bir saç ayağı olarak değerlendirilen velilerin

okul psikolojik danışmanlığı hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Okul psikolojik danışmanları, her yaş düzeyine ve okul türüne uygun olmak üzere eğitsel, kariyer, sosyal/duygusal gelişim alanlarında çalışmalar yürütmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışmaların doğrudan etki etmesi hedeflenen kitle öğrencilerdir ve öğrencilerdeki etkiyi en iyi gözlemleyecek kişiler de velilerdir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının okullarda yürüttükleri çalışmaların, velilerin gözünden değerlendirilmesidir.

Bu araştırma velilerin algıları ile ilgili olduğu için ASCA Ulusal Modeldeki (2012) dört bileşene göre yapılan çalışmaların veliler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi yararlı olabilir. Haliyle veliler okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışmalardan gözlenebilecek olanlarla ilgili algı geliştirebilirler. ASCA Ulusal Model bileşenlerinden özellikle hizmet sunumu kapsamındaki öğeler ve stratejilerle ilgili çalışmalar daha çok gözlenebilir. Bu stratejiler doğrudan ve dolaylı hizmetler şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan hizmetler kapsamında temel okul psikolojik danışmanlığı eğitim programı (öğretim ya da grup etkinlikleri yoluyla), bireysel planlama (psikolojik test uygulama, öğrencilere koçluk gibi hizmetler sağlama) ve duyarlık gerektiren hizmetler (kriz yönetimi, psikolojik danışma yapma, vb.) gibi çalışmalar yürütülmektedir. Dolaylı hizmetler kapsamında ise sevkler, veli ve öğretmenlerle konsültasyon ve okuldaki tüm paydaşlarla iş birliği çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmaları yürütürken kullanılan yöntemler (sınıf rehberliği, küçük grup psikolojik danışması, periyodik bireysel görüşmeler, kısa süreli görüşmeler vb.) ile üç gelişim alanına (akademik, kariyer ve kişisel/sosyal) yönelik temel eğitim programlarıyla ilgili çalışmalar, veliler tarafından kolayca algılanabilir.

Tüm bunlardan hareketle bu araştırmanın amaçları; (a) okul psikolojik danışmanlarının yararlandıkları çeşitli yol ve yöntemlere (b) okul psikolojik danışmanlarının yaptıkları çalışma konularına (c) okul psikolojik danışmanların sundukları hizmetin gelişmesi için onlara sağlanması gereken olanaklara ve (d) okul psikolojik danışmanları ile velilerin etkileşimlerine ilişkin veli görüşlerinin belirlenmesidir. Elde edilen bulgularla, okul psikolojik danışmanlığı alanyazını için yararlı bir temel atılacaktır. Örneğin, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü gibi resmi kuruluşlardaki bürokratlar, okul psikolojik danışmanı eğitimcileri, 2020'li yılların öncesindeki çalışmalar için bir betimleme yapabileceklerdir. Diğer bir ifadeyle, sonraki yıllarda gerek politika yapımcılar

gerekse de okul psikolojik danışmanı eğitimcileri bu araştırmanın bulgularını bir başlangıç olarak düşünebilirler.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışmaların, veli görüşlerine göre incelenmesi konusunda çok yetersiz bir araştırma birikimi olduğu için bu çalışmada betimsel tarama araştırma deseni kullanılmış ve bu amaçla bir anket geliştirilmiştir. Tarama ya da epidemiyolojik desenler, davranışların varlığını karakterize etmek için tasarlanan araştırma stratejileridir. Betimsel araştırmalar, bir değişken ya da olgu hakkında temel bilgi sağlar. Bu kapsamdaki açıklayıcı araştırmalar bir olgunun oluşumunu açıklayabilecek değişkenleri tanımlamaya çalışırken, keşfedici araştırmalar, yeterince anlaşılmamış bir olgu hakkında bir şeyler öğrenmek istenildiğinde yapılır (Büyüköztürk vd. 2011). Bu araştırma bulguları velilerin bakış açısını betimleyeceği için keşfedici bir araştırma olarak düşünülebilir. Anket çalışmalarının temel amacı ise belli bir evren (bu araştırmada, veliler) içerisinde belirli bir değişkenin (bu araştırmada, okul psikolojik danışmanların yürüttükleri çalışmalara ilişkin velilerin kanıları) doğası ya da sıklığını belgelendirmektir. Böylece, velilerin bakış açılarıyla ilgili davranışları tanımlanmıştır (Heppner vd., 2013).

Bu çalışma aynı zamanda betimsel alan çalışmasıdır (Heppner vd., 2013). Betimsel alan çalışmaları deneysel kontrolleri (seçkisiz örnekleme, değişkenlerin manipülasyonu) yapmayan, ancak gerçek yaşamda yapılan çalışmalar olarak tanımlanırlar. Deneysel kontroller sağlanamadığı için iç geçerliği düşük, ilgilenilen bir evrenden katılımcılar doğrudan alınabildiği için çoğunlukla yüksek dış geçerliğe sahiptirler. Diğer bir ifadeyle bulguların genellenebilirliği söz konusu olur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu devlet ve özel okulların velileri ($n = 463$) oluşturmaktadır. Devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin velileri 313 (%68), özel okulların velileri 114 (%26) kişidir. Hem devlet hem de özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin velileri ise 31 (%5.85) kişidir. Çocuğunun

devlet okulu ya da özel okula gittiği maddesini beş veli yanıtlamamıştır. Devlet okullarından katılan velilerin 241'i (%71) kadın, 98'i (%29) erkek, özel okullardan katılanların ise 86'sı (%70) kadın, 34'ü (%30) erkektir. Velisi oldukları öğrenci devlet okullarında öğrenim gören velilerin yaş ortalaması 39.13, standart sapması 6.32 (genişlik 14–64), özel okullardaki velilerin ise yaş ortalaması 41.73, standart sapması 7.65 (genişlik 11–62) olarak bulunmuştur.

Devlet okullarındaki velilerin en son mezun oldukları okulların 25'i (%7.4) ilkokul, 32'si (%9.41) ortaokul, 85'i (%26.20) lise, 58'i (%18.50) lisans ve 48'i (%15.30) lisansüstü düzeydir. Özel okullardaki velilerin en son mezun oldukları okulların 3'ü (%2.63) ilkokul, 2'si (%1.75) ortaokul, 18'i (%15.79) lise, 15'i (%13.16) lisans ve 27'si (%23.68) lisansüstü düzeydir. Görüldüğü gibi her iki örneklemin yaklaşık 1/5'i ($n = 62$, %21.19) ilkokul ve ortaokul mezunudur.

Velisi oldukları öğrencilerin kaç yıldır bu okulda öğrenim gördükleri sorusuna, devlet okullarındaki velilerin verdikleri yanıtların ortalaması 3.77 ($n = 313$) ve özel okullardaki velilerin ortalaması 3.93'tür ($n = 114$). Devlet okullarındaki velilerin 203'ü (%64.08) anne, 76'sı baba (%21.40) olduğunu, özel okullardaki velilerin ise 72'si (%63.20) anne, 33'ü (%29.00) baba olduğunu belirtmiştir. Devlet okullarından 31, özel okullardan ise 12 farklı ilden araştırmaya katılan veli olmuştur. Velilerin çocuklarının eğitim gördüğü kademeye ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Bu tablodaki bulgulara göre, velisi oldukları öğrencilerin hem devlet hem de özel okulların ilkokul kademesinde daha çok olduğu belirtilmiştir.

Tablo 1. Çocukların devam ettiği eğitim kademeleri

	Devlet okulları ($n = 313$)		Özel okullar ($n = 114$)	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Kreş ve ilkokul	1	.32	1	.88
Anaokulu ve ilkokul	5	1.60	1	.88
Anaokulu ve ortaokul	-	-	1	.88
Anasınıfı	1	.32	-	-
Anaokulu	1	.32	-	-
Anasınıfı ve ilkokul	2	.64	-	-
İlkokul	103	32.91	42	36.84
İlkokul ve ortaokul	44	14.06	15	13.15
Ortaokul	65	20.77	25	21.93
Lise	55	17.57	11	9.65
İlkokul ve lise	16	5.11	10	8.78
Ortaokul ve lise	19	6.07	8	7.02
İlkokul, ortaokul ve lise	1	.32	-	-

Not: Anketi birden fazla çocuğunu düşünerek dolduran veliler olduğu için iki ya da üç kademe aynı satırda verilmiştir. Örneğin, çocukları hem Devlet anaokulunda hem de Devlet ilkokulda olan velilerin sayısı 5'tir.

Veri Toplama Araçları

Rehber Öğretmenlerinin Yürüttükleri Çalışmaların Veliler Tarafından Değerlendirilmesi Anketi

MEB’de çalışmakta olan ve okul psikolojik danışmanlığı görevlerini yürüten psikolojik danışmanların yürüttükleri çalışmaların, veli kanılarına göre değerlendirilmesi amacıyla bu anket hazırlanmıştır. Uzun yıllardır resmi unvan olduğu için ve anket uygulanmasına 2019 yılında başladığı için o yıla kadar geçerli olan “rehberlik öğretmeni” unvanı kullanılmak zorunda kalmıştır. Ayrıca “Rehberlik öğretmeni/psikolojik danışman”, “psikolojik danışman” ya da “okul psikolojik danışmanı” unvanlarından birisinin kullanılmış olmasının çeşitli tartışmalara neden olabileceği düşünülmüştür. Örneğin, bazı veliler “psikolojik danışman” unvanının farkında olmayabilirken, bazı veliler maddeleri yanıtlanırken “rehber öğretmen-psikolojik danışman” ayrımına dikkat etmiş olabilir. Ayrıca, resmi isimle sorulmadığı için “rehberlik öğretmenlerinin çalışmalarını yansıtan bulgular” elde edilemediği şeklinde birçok fikir de düşünülebilir. Bu gibi durumlardan doğacak belirsizliklere izin vermemek adına, 2019 yılındaki resmi isim tercih edilmek zorunda kalmıştır.

Rehberlik Öğretmenlerinin Yürüttükleri Çalışmaların Veliler Tarafından Değerlendirilmesi Anketinin (bundan sonra “anket” ifadesi kullanılacaktır) maddeleri araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Anketi geliştirirken, okul psikolojik danışmanlığı program yönetiminin karakteristik özelliklerindeki değişkenlikle ilgili (Clemens vd., 2010) ya da öğrenci gereksinimleri ile ilgili (Whiston ve Arıca, 2008) önceki ölçme araçları incelenmiştir. Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (ASCA, 2020) tarafından hazırlanan, “Öğrenci Standartları: Öğrenci Başarısında Tutum (mindsets) ve Davranışlar”la ilgili kategoriler incelenmiştir (Steven ve Kevin, 2010). Bu ölçme araçlarının bir kısmı kapsamlı gelişimsel modelin bileşenlerini temel alarak hazırlanmıştır. Okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili müdahale çalışmaları konusundaki bir meta analitik çalışmadan (Whiston vd., 2011) da yararlanılmış, böylece, okul psikolojik danışmanlarının müdahaleleri kapsamlı biçimde belirlenebilmiştir. Buna ek olarak, özellikle okul psikolojik danışmanlığı uygulamaları kapsamında yapılan çalışmalardan (Özyürek, 2010a, 2010b, 2015a, 2015b; Yerin-Güneri, Büyükgoze-Kavas ve Koydemir, 2007) da yararlanılmıştır.

Whiston ve Arıçak (2008) tarafından geliştirilen “Okul Psikolojik Danışmanlığı Program Değerlendirme Ölçeği”nden yararlanılarak okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına yönelik yürüttükleri çalışmalar üç gelişim alanına (akademik, kariyer ve kişisel/sosyal) göre belirlenmiştir. Öğrencilerin gelişimsel gereksinimleri ile ilgili konu başlıkları, tüm öğrencilere yönelik olan temel önleme ya da belirli gereksinimleri olan öğrencilere yönelik ikincil ve üçüncül önleme çalışmaları ile ilgilidir. Ayrıca maddeler yazılırken, ifadelerin net ve anlaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir.

Anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm rehberlik öğretmenlerinin yararlandıkları yol ve yöntemler, ikinci bölüm ise rehberlik öğretmenlerinin çalışma konularına ilişkin bilgi toplama amacıyla hazırlanmıştır. İlk iki bölümün puanlaması “*Yapılıyor*”, “*Yapılmıyor*” ve “*Fikrim Yok*” şeklinde yapılmaktadır. Üçüncü bölüm rehberlik öğretmenlerin sundukları hizmetin geliştirilmesi amacıyla kendilerine hangi olanakların sağlanması gerektiğine ilişkin bilgi içermektedir. Bu bölümde ise “*Gerekli*”, “*Gerekli Değil*” ve “*Fikrim Yok*” seçeneklerine göre işaretleme yapılmıştır. Dördüncü bölüm ise velilerin okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarını ne düzeyde etkili bulduklarıyla ilgilidir. Bu bölümün son maddesi olan “Rehberlik öğretmenlerinin yaptığı çalışmaların etkili olduğu kanısındayım.” maddesinde dörtlü Likert tipi derecelendirme yapılmaktadır ve ayrıca “*Fikrim Yok*” seçeneği de eklenmiştir.

Maddelerin hazırlanmasının ardından, maddelere son halini vermek için dört okul psikolojik danışmanından ve beş öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Bununla birlikte maddelerin veliler tarafından anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla velilerle deneme uygulaması yapılmış ve anlaşılmayan ifadelerin olup olmadığı belirlenmiştir. Deneme uygulamasından sonra nihai uygulama formu oluşturulmuş ve uygulamalara başlanmıştır.

Kişisel Bilgi Anketi

Bu anket katılımcıların yaş, cinsiyet, yaşadığı il, en son mezun olunan okul düzeyi, anketi yanıtlarken düşündükleri çocuklarının sayısı, yakınlıklarının derecesi, öğrencilerin kaçınıc sınıfta öğrenim gördükleri, okul türü (devlet ya da özel), öğrencilerin kaç yıldır bu okullarda öğrenim gördükleri şeklinde kişisel bilgiler sorulmak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülmesi için İstanbul Aydın Üniversitesi'nden etik kurul izni (Tarih ve Sayı: 10.11.2021-30479) alınmıştır. Ölçme aracı olarak kullanılan iki anket hem kalem-kâğıt formunda hem de Google Form yardımıyla, 2018–2019 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, 2019–2020 eğitim-öğretim yılının ilk döneminde ve 2020–2021 eğitim-öğretim yılının ilk döneminde uygulanmıştır. 2019–2020 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde pandemi ile ilgili kısıtlamalar yoğunlaştığı için ne yazık ki uygulamaların yapılması sektöre uğramıştır. Uygulamalar psikolojik danışmanlardan çok öğretmen ya da velilere ulaşılarak yapılmıştır. Maddelerin anlaşılması bakımından endişeler olabileceği için olabildiğince lise ve üstü düzeyde eğitim alan velilere ulaşmak amaçlanmıştır. Anketin internet ortamında uygulanması da velilere ulaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Verilerin Analizi

Analiz olarak anket maddelerine velilerin verdikleri yanıtların frekans ve yüzdeleri hesaplanmasına rağmen tablolarda sade bir görüntü olması bakımından yuvarlama yapılarak, sadece yüzde değerler verilmiştir. Tablolardaki maddeler velilere sorulduğu şekilde sıralanmıştır. Maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde, daha dikkat çekici olması bakımından “*Yapılıyor*” seçeneğine göre, yuvarlatılmış yüzde değerleri %70 ve üzerinde ya da %30 ve altında olan maddelere dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca, elde edilen yuvarlatılmış yüzdeler “*Yapılıyor*”, “*Yapılmıyor*” ve “*Fikrim Yok*” seçeneklerine göre betimsel istatistikleri hesaplanmıştır.

BULGULAR

Okul Psikolojik Danışmanlarının Yararlandıkları Çeşitli Yol ve Yöntemler ile İlgili Velilerin Görüşleri

Anketin birinci bölümünde rehberlik öğretmenlerinin yararlandıkları çeşitli yol ve yöntemler ile ilgili velilerin görüşleri öğrenilmiştir. Bunun için “*Velisi olduğumuz öğrenci(ler)nin öğrenim gördüğü okul(lar)daki rehberlik öğretmenlerinin bu yol ya da yöntemlerden hangilerinden yararlandıklarını gözlemektesiniz? Gözlediğiniz bu yol ve*

yöntemlerden size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz.” şeklinde bir açıklama yapılmış ve Tablo 2’deki maddeler sorulmuştur.

Tablo 2’deki okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarından ““Öğrencilerle yaklaşık 10 kişilik gruplar oluşturarak çalışmalar yapma”, ‘Öğrenciler için ev ziyaretleri yapma’ ve ‘Üstün yetenekli öğrencilerle çalışma yapma’” çalışmalarını velilerin %30’undan azı “Yapılıyor” şeklinde değerlendirmiştir. Bahsedilen bu çalışmalar, daha çok özel okullarda öğrenim gören öğrenci velileri tarafından işaretlenmiştir. Velilerin %70’ten daha fazlası ise ““Öğrencilerle birebir ya da yüz yüze bireysel görüşmeler yapma’, ‘Öğrencilerle sınıflar halinde çalışmalar yapma’, ‘Öğrencilere yönelik konferans ve seminerler verme’, ‘Okulda öğrencilerin rehberlik hizmetleriyle ilgili ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla veli görüşlerini araştırma’, ‘Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik ve onlara yaşam becerileri (iletişim becerisi, ders çalışma becerisi, özgüven geliştirme gibi) kazandıracak programları hazırlama’, ‘Okulda yaşanan kriz durumlarında öğrencilere yönelik müdahale hizmetlerinde bulunma’, ‘Okul rehberlik panosundan yararlanarak, öğrencileri bilgilendirme’, ‘Öğrencilerle yapılacak çalışmalar öncesinde gerektiğinde veliden izin alma’, ‘Velisi olduğunuz öğrencinin dersine giren öğretmenlerle görüşmeler yapma’, ‘Sizinle veli olarak görüşmeler yapma’ ve ‘Öğretmenler ile ortak yürütülen çalışmalar yapma’” şeklinde çalışmaların gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmalar hem devlet hem de özel okullarda öğrenim gören öğrenci velileri tarafından işaretlenmiştir.

Tablo 2’deki yuvarlatılmış yüzdeler için “Yapılıyor”, “Yapılmıyor” ve “Fikrim Yok” (her biri için $n = 90$) seçeneklerine göre betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Bu seçeneklerin aritmetik ortalama ve standart sapması “Yapılıyor” ($\bar{x} = 54.71$, $SS = 16.26$), “Yapılmıyor” ($\bar{x} = 19.52$, $SS = 9.93$) ve “Fikrim Yok” ($\bar{x} = 24.97$, $SS = 11.23$) seçenekleri için hesaplanmıştır. Kısaca belirtilirse, okul psikolojik danışmanlarının kullandıkları yol ve yöntemlerle ilgili çalışmaları, velilerin yarıya yakını “Yapılıyor” şeklinde gözlemlendiğini belirtirken, yaklaşık 1/5’i ise “Yapılmıyor” ya da “Fikrim Yok” şeklinde gözlemlendiğini belirtmiştir.

Tablo 2. Okul psikolojik danışmanlarının yararlandıkları yol ve yöntemlere ilişkin velilerinin görüşleri

Maddeler	Devlet Okulu (n = 313)			Özel Okul (n = 114)			Devlet-Özel Okul (n = 33)		
	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)
M1- Öğrencilerle birebir ya da yüz yüze bireysel görüşmeler yapma.	78	15	7	80	11	9	91	6	3
M2- Öğrencilerle 4-5 kişilik küçük gruplarla çalışmalar yapma.	48	30	21	47	25	27	60	33	6
M3- Öğrencilerle yaklaşık 10 kişilik gruplar oluşturarak çalışmalar yapma.	28	32	29	27	35	36	39	33	27
M4- Öğrencilerle sınıflar halinde çalışmalar yapma.	66	20	13	60	15	25	70	15	15
M5- Öğrencilere yönelik konferans ve seminerler verme.	78	13	9	75	10	15	82	9	6
M6- Okulda öğrencilerin rehberlik hizmetleriyle ilgili ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla veli görüşlerini araştırma.	60	26	14	58	23	18	76	9	15
M7- Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik ve onlara yaşam becerileri (iletişim becerisi, ders çalışma becerisi, özgüven geliştirme gibi) kazandıracak programları hazırlama.	60	26	13	54	25	21	73	9	18
M8- Okulda yapılan çalışmaların öğrenciler tarafından değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapma.	42	28	30	44	20	36	52	18	30
M9- Okula yeni başlayan öğrencilere yönelik okula alışma ve uyum sağlama (oryantasyon) çalışmaları yapma.	66	14	20	64	12	22	61	6	33
M10- Okul genelindeki öğrencilerle, kendi sınıflarında yapılan çalışmaların dışında çalışmalar yapma.	43	30	27	37	31	33	49	15	33
M11- Okul genelindeki öğrencilerle, okul dışında yürütülen çalışmalar yapma.	38	36	26	41	31	27	36	30	33
M12- Öğrencilere psikolojik testler, anketler, formlar, vb. uygulama.	64	20	16	59	20	21	52	18	27
M13- Okulda yaşanan kriz durumlarında öğrencilere yönelik müdahale hizmetlerinde bulunma.	69	11	20	62	16	22	85	-	15
M14- Öğrencilerin üst eğitim kurumlarına (lise, üniversite) yönlendirmesine / mesleki planlama yapmalarına yönelik görüşmeler yapma.	55	21	24	49	19	31	42	18	39
M15- Rehberlik ile ilgili olmayan okulun diğer işlerini yapma (örneğin, sınavların, törenlerin, vb. organizasyonlarında görev alma, okul dışındaki görevleri üstlenme gibi).	46	15	38	47	16	36	58	21	21
M16- Okul rehberlik panosundan yararlanarak, öğrencileri bilgilendirme.	62	15	23	62	17	21	70	6	24
M17- Kariyer / meslek seçimi günleri düzenleme.	40	31	28	30	26	40	36	21	39

Devam Ediyor.

Tablo 2. Okul psikolojik danışmanlarının yararlandıkları yol ve yöntemlere ilişkin velilerinin görüşleri (Devam)

Maddeler	Devlet Okulu (n = 313)			Özel Okul (n = 114)			Devlet-Özel Okul (n = 33)		
	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)
M18- Okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesiyle ilgili veli görüşlerini araştırma.	47	34	20	47	29	22	52	15	33
M19- Öğrencilerle yapılacak çalışmalar öncesinde gerektiğinde veliden izin alma.	72	16	12	82	7	11	85	3	12
M20- Okul içi ya da okul dışında öğrencilerin gelişimine yönelik organizasyon ya da koordinasyon çalışmaları yapma.	54	22	24	51	23	24	67	12	21
M21- Velisi olduğunuz öğrencinin dersine giren öğretmenlerle görüşmeler yapma.	77	9	14	72	11	16	88	3	9
M22- Sizinle veli olarak görüşmeler yapma.	69	25	6	68	25	6	76	12	12
M23- Gerektiğinde kurumlar arası (rehberlik ve araştırma merkezleri gibi) sevk etme işlemleri yapma.	49	17	34	35	14	50	49	6	45
M24- Öğretmenler ile ortak yürütülen çalışmalar yapma.	64	13	22	67	8	25	70	6	24
M25- Dezavantajlı gruplarla (örneğin, düşük sosyo-ekonomik düzeyi olan ya da göçmen öğrenciler gibi) çalışmalar yürütme.	41	14	45	35	16	47	36	9	55
M26- Öğrenciler arasında oluşan farklılıklarla ilgili (örneğin, başarılı olamayan, devamsızlık yapan, disiplin sorunu olan öğrencilerle) olarak, bu farklılıkların kapatılmasına yönelik çalışmalar yapma.	53	17	30	47	18	33	58	12	30
M27- Öğrenciler için ev ziyaretleri yapma.	35	49	16	27	43	29	30	39	30
M28- Liselere / üniversitelere gezi düzenleme.	40	40	20	32	34	31	39	36	24
M29-Özel eğitim ihtiyacı olan, kaynaştırma öğrencileriyle çalışma yapma.	48	20	32	40	18	40	39	18	39
M30-Üstün yetenekli öğrencilerle çalışma yapma.	39	24	37	27	23	49	46	15	36

Not: Kayıp değerlerden dolayı, yüzdelik değerlerin toplamı 100'ü bulamayabilmektedir.

Bu anket sorularına ilaveten, 31. soru olan “Diğer” sorusuna ise az sayıda veli yorum yapmıştır ve bu yorumlar genelde “rehber öğretmenler”in çalışmaları hakkındaki olumsuz düşüncelerle ilgilidir. Devlet okullarının velilerinden ikisi “Kesinlikle PDR hiçbir okulda üstüne düşen görevi tam olarak yerine getirememektedir.” ve “Rehber öğretmen hiçbir işe yaramaz. Boşuna devletin sırtına yük.” şeklinde olumsuz, bir tanesi “Bir rehber öğretmenin yapması gereken çalışmaların fazlasını yapıyor.” şeklinde

olumlu içerikli ifadeler yazmışlardır. Çocuğu özel okula devam eden bir veli ise “Kısacası hiçbir konuda rehberlik etmiyor bu öğretmenler, niye varlar anlamıyorum.” şeklinde yine olumsuz bir ifade kullanmıştır.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Yaptığı Çalışmalara İlişkin Velilerin Görüşleri

Anketin ikinci bölümünde rehberlik öğretmenleri tarafından yapılan çalışmaların konuları ile ilgili velilerin görüşleri öğrenilmiştir. Bunun için “Rehberlik öğretmenleri tarafından öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına yönelik çeşitli çalışma konuları bulunmaktadır. Velisi olduğunuz öğrenci(ler)nin öğrenim gördüğü okul(lar)da, rehberlik öğretmenleri tarafından çalışma yapıldığını gözlediğiniz bu konularla ilgili uygun seçeneği işaretleyiniz.” şeklinde bir açıklama yapılmış ve Tablo 3’teki maddeler sorulmuştur.

Tablo 3’teki maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarından “Boşanma sorunlarıyla baş etme” çalışmasını özel okullarda öğrenim gören öğrenci velilerinin %30’undan azı “Yapılıyor” şekilde değerlendirmiştir. Velilerin %70’den daha fazlası ise “Okula alışma ve uyum sağlama (oryantasyon)” ve “Sınıf içi davranış problemleri.” çalışmalarının yapılıyor olduğunu hem devlet hem de özel okullarda öğrenim gören öğrenci velileri gözlediklerini belirtmiştir.

Tablo 3’teki yuvarlatılmış yüzdeler için “Yapılıyor”, “Yapılmıyor” ve “Fikrim Yok” (her biri için $n = 105$) seçeneklerine göre betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Bu seçeneklerin aritmetik ortalama ve standart sapması “Yapılıyor” ($\bar{x} = 53.11$, $SS = 9.53$), “Yapılmıyor” ($\bar{x} = 19.12$, $SS = 4.7$) ve “Fikrim Yok” ($\bar{x} = 26.90$, $SS = 7.64$) seçenekleri için hesaplanmıştır. Kısaca, okul psikolojik danışmanlarının yaptıkları çalışmaların konularını, velilerin yarıya yakını “Yapılıyor” şeklinde gözlediğini belirtirken, yaklaşık 1/5’i ise “Yapılmıyor” ya da “Fikrim Yok” şeklinde gözlediğini belirtmiştir.

Tablo 3. Rehberlik öğretmenleri tarafından yapılan çalışma konularına ilişkin veli görüşleri

Maddeler	Devlet Okulu (n = 313)			Özel Okul (n = 114)			Devlet-Özel Okul (n = 33)			
	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	
M32	Ders çalışma becerileri ve sorunları.	67	20	12	75	11	14	64	18	18
M33	Akademik başarı.	60	23	16	54	19	25	55	24	21
M34	Hedef belirleme.	59	23	17	57	22	20	49	21	30
M35	Karakter ve değerler eğitimi.	57	22	20	54	19	26	46	21	33
M36	Karar verme.	54	24	21	51	19	27	49	24	27
M37	İnternet kullanımı.	63	17	19	61	17	20	73	9	18
M38	Hakkını arama.	54	23	22	55	17	26	52	24	24
M39	Sınavlara hazırlanma.	61	23	16	54	20	24	52	18	30
M40	Sınav kaygısı.	55	26	20	52	22	24	58	18	24
M41	Mesleki rehberlik/kariyer planlama.	48	24	28	41	28	28	46	18	36
M42	Tercih danışmanlığı.	47	24	29	47	25	25	46	15	39
M43	Okula alışma ve uyum sağlama (oryantasyon)	67	15	18	61	18	17	79	6	15
M44	Boşanma sorunlarıyla baş etme.	32	21	47	26	21	50	33	21	46
M45	Akran baskısıyla baş etme.	51	21	27	47	18	33	52	15	33
M46	Yakınlarının kaybı sonucunda yaşanan yas duygusu ile baş etme.	38	20	42	33	21	45	42	15	42
M47	Cinsel sağlık eğitimi.	40	24	36	33	25	40	49	24	27
M48	Stres yönetimi.	47	27	26	41	23	31	46	27	27
M49	İstismardan korunma yollarını öğrenme.	64	11	26	62	17	18	52	15	33
M50	Çocukluk dönemi davranış problemleri (tırnak yeme vb.)	41	23	36	37	23	38	49	21	30
M51	Ergenlik dönemindeki değişimler.	50	20	31	46	17	35	49	15	36
M52	Duyusal ya da kişinin iç dünyasıyla ilgili sorunlar (sosyal kaygı, depresyon gibi).	49	23	28	45	19	33	49	21	30
M53	Okula devam sorunları.	61	17	21	57	14	25	64	12	24
M54	Tütün, alkol ve madde bağımlılığı.	48	18	34	46	21	31	46	15	39
M55	Okulda disiplin sorunları.	66	13	21	66	13	18	67	9	24
M56	Sınıf içi davranış problemleri.	69	15	16	65	15	18	76	3	21
M57	Anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuğu.	58	15	27	54	14	29	61	9	30
M58	Sosyal beceri geliştirme.	58	20	23	51	20	25	49	24	27

Devam Ediyor.

Tablo 3. Rehberlik öğretmenleri tarafından yapılan çalışma konularına ilişkin veli görüşleri (Devam)

Maddeler	Devlet Okulu (n = 313)			Özel Okul (n = 114)			Devlet-Özel Okul (n = 33)		
	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)	Yapılıyor (%)	Yapılmıyor (%)	Fikrim Yok (%)
M59	59	22	18	60	17	21	52	24	24
M60	53	18	29	51	17	30	49	21	30
M61	55	20	25	59	17	21	55	15	30
M62	47	24	29	51	19	27	52	21	27
M63	49	25	27	43	24	31	42	24	33
M64	57	26	17	56	18	23	52	21	27
M65	60	20	20	56	21	21	58	18	24
M66	58	18	25	60	17	22	55	9	36

Not: Kayıp değerlerden dolayı, yüzdeler toplamı 100'ü bulamayabilmektedir.

Ayrıca, bu sorulara ek olarak, 68. soru olan “Diğer:” sorusuna çocuğu Devlet okulunda öğrenim gören bir veli “*Velisi olduğum her iki öğrencinin de şimdiye kadar özel rehberlik hizmeti almasını gerektiren bir durum olmadı. Olması durumunda okulumuzun öğretmenlerinden bu hizmeti alabileceğime inanıyorum.*” şeklinde bir yorum yapmıştır.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Sundukları Hizmetin Gelişmesi İçin Sağlanması Gereken Olanaklarla İlgili Veli Görüşleri

Anketin üçüncü bölümünde rehberlik öğretmenlerinin sundukları hizmetin gelişmesi için sağlanması gereken olanaklarla ilgili veli görüşleri öğrenilmiştir. Bunun için “*Velisi olduğunuz öğrenci(ler)nin öğrenim gördüğü okul(lar)da, rehberlik öğretmenlerinin sundukları hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki olanaklardan hangilerinin kendilerine sağlanması gerektiği kanaatindediniz? Sağlanmasını düşündüğünüz olanaklarla ilgili uygun seçeneği işaretleyiniz.*” şeklinde bir açıklama yapılmış ve Tablo 4’teki maddeler sorulmuştur. Tabloda görüleceği üzere maddeler için “*Gerekli*” seçeneği oldukça yüksek oranlarda işaretlenmiştir. Ayrıca, bu sorulara ek olarak,

73. soru olan “Diğer:” sorusuna çocuğu Devlet okulunda öğrenim gören bir veli “Rehber Öğretmenlerin özverioli olması.” şeklinde bir yorum yapmıştır.

Tablo 4. Rehberlik öğretmenlerinin sundukları hizmetin gelişmesi için sağlanması gereken olanaklarla ilgili veli görüşleri

Maddeler	Devlet Okulu (n = 313)			Özel Okul (n = 114)			Devlet-Özel Okul (n = 33)		
	Gerekıyor (%)	Gerekli Değil (%)	Fikrim Yok (%)	Gerekıyor (%)	Gerekli Değil (%)	Fikrim Yok (%)	Gerekli Değil (%)	Fikrim Yok (%)	Fikrim Yok (%)
M68- Rehberlik öğretmenlerinin tüm öğrencilere ulaşması için daha çok sayıda istihdam edilmeleri.	86	9	5	78	14	5	85	3	12
M69- Okul ders programında rehberlik saatlerinin olması.	88	7	5	83	15	2	91	6	3
M70- Hizmet içi eğitim gibi kendini geliştirme fırsatlarının artırılması.	83	6	10	63	19	16	88	9	3
M71- Rehberlik servisine ayrılan oda sayısı, mobilya, teknik olanaklar, vb. artırılması.	66	20	14	53	28	17	67	1	21
M72- Rehberlik öğretmenlerinin yaptıkları çalışmaların, rehberlik ile ilgili olmayan işler nedeniyle bölünmemesi için önlemler alınması.	77	9	14	64	14	19	76	9	15

Not. Kayıp değerlerden dolayı, yüzdeler toplamı 100’ü bulamayabilmektedir.

Veliler ile Okul Psikolojik Danışmanlarının Etkileşimleri

Anketin dördüncü bölümünde rehberlik öğretmenlerinin veliler ile etkileşimlerine ilişkin maddeler sorulmuştur. Bunun için “Sayın Veli, sizden aşağıdaki 3 maddede rehberlik öğretmenleri ile etkileşiminizi değerlendirmenizi rica edilmektedir. Lütfen değerlendirmenize uygun olan seçeneği işaretleyiniz.” şeklinde bir açıklama yapılmış ve Tablo 5’teki maddeler sorulmuştur. Maddelere verilen yanıtların yüzdeleri incelendiğinde, velilerin önemli bir kısmının sıklıkla okula ziyarete gelmediği, psikolojik danışmanlarla okulda görüşme yapmadıkları belirlenmiştir. Tablodaki “Rehberlik öğretmenlerinin yaptığı çalışmaların etkili olduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?” sorusu için “Katılıyorum” ve “Tamamen katılıyorum” seçeneklerini işaretleyen velilerin yüzdeleri, “Katılmıyorum” ve “Kısmen Katılıyorum” seçeneklerini işaretleyen velilerin yüzdelerinden belirgin biçimde daha yüksektir.

Tablo 5. Veliler ile okul psikolojik danışmanlarının etkileşimlerine ilişkin veli görüşleri

Maddeler	Okul Türü	Hemen hemen hiç ziyarette bulunmadım (%)	Ara sıra ziyarette bulunurum (%)	Sık sık ziyarette bulunurum (%)	Her zaman ziyarette bulunurum (%)
M74- Velisi olduğunuz öğrenci(leri)nin öğrenim gördüğü okul(lar)a ne sıklıkla ziyarette bulunursunuz?	Devlet (<i>n</i> = 242)	7	33	27	12
	Özel (<i>n</i> = 104)	7	49	18	17
M75- Velisi olduğunuz öğrenci(leri)nin öğrenim gördüğü okul(lar)da çalışmakta olan rehberlik öğretmenleri ile ne sıklıkta görüşme yapıyorsunuz?	Devlet ve Özel (<i>n</i> = 22)	6	33	15	12
	Devlet (<i>n</i> = 242)	25	37	13	3
	Özel (<i>n</i> = 104)	42	34	7	8
	Devlet ve Özel (<i>n</i> = 22)	15	42	3	6

Maddeler	Okul Türü	Katılmıyorum (%)	Kısmen Katılmıyorum (%)	Katılıyorum (%)	Tamamen Katılmıyorum (%)	Bu Konuda Fikrim Yok (%)
M76-Rehberlik öğretmenlerinin yaptığı çalışmaların etkili olduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?	Devlet (<i>n</i> = 313)	5	23	24	20	5
	Özel (<i>n</i> = 114)	9	8	31	25	21
	Devlet ve özel (<i>n</i> = 33)	0	21	18	21	6

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışmalarla ilgili olarak veli görüşlerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Saptanan veli görüşleri; (a) yararlanılan yol ve yöntemler, (b) yürütülen çalışma konuları, (c) sunulan hizmetlerin gelişmesi için sağlanması gerekli olanaklar ve (d) velilerle etkileşimin nasıl olduğuyla ilgilidir.

Tablo 2'deki okul psikolojik danışmanlarının yararlandıkları *yol ve yöntemlere* ilişkin işaretleme yüzdesi %30 ve altında olan maddelerin çok fazla olmadığı söylenebilir. Ayrıca, veliler arasında; özel eğitime gereksinim duyan dezavantajlı öğrenciler ve üstün yetenekli öğrencilerle çalışmalar yapma, ev ziyaretleri yapma, kariyer günleri düzenleme gibi yol ve yöntemlerin ise görece olarak daha az kullanıldığı

düşünüyor olabilir. Psikolojik danışmanların özel eğitim alanına yönelik bilgi düzeyi ve öz yeterliklerine ilişkin yapılan çalışmalarda (Aksoy ve Diken, 2009; Bayar ve Doğan, 2021; Sargın ve Hamurcu, 2010; Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012) psikolojik danışmanların öz yeterliklerinin orta ve altı düzeyde olduğunu belirtilmiştir. Dolayısıyla nispeten az sayıda veli tarafından bu hizmetlerin verildiğinin ifade edilmesi, psikolojik danışmanların öz yeterliklerinin düşük olmasıyla ilgili olabilir. Bununla birlikte Koçyiğit (2015), okul psikolojik danışmanlarının kaynaştırma öğrencilerine yönelik alınacak önlemlerde, yalnızca öğrenci ailesini sürece kattıklarını ve bilgilendirdiklerini, diğer öğrenci velilerinin sürece dâhil olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla özel eğitime ihtiyacı olmayan öğrenci velilerinin bu konuya ilişkin yeterince gözlem yapmamış olabileceği söylenebilir.

Okul psikolojik danışmanları; yaptıkları çalışmaların akademik başarıyı, okula devamı, okuldan uzaklaştırmaları ve disipline gönderme konularında etkili olduğunu kanıtlamazlarsa, idari işleri (örneğin, müdür yardımcılarının yetiştiremediği işleri) yapmak durumunda kalmaktadırlar (Bemak vd., 2014). Bu nedenle de yürütülen çalışmaların kanıt temelli olması ve hesap verilebilir olması gereklidir. Böylece, bu kadroya duyulan gereksinimin haklı gerekçeleri üretilmiş olacaktır. Ayrıca, okul psikolojik danışmanlarının özel gereksinimi olan gruplarla, küçük gruplarla ve sınıfların dışında yaptıkları çalışmaları, velilerin nispeten az gözledikleri belirlenmiştir.

Velilerin okul psikolojik danışmanlarının en çok kullandığını belirttiği yol ve yöntemler ise özetle, öğrencilerle bireysel görüşmeler yapma, seminerler verme, öğrenci gereksinimleri için veli görüşlerini araştırma, öğrencilere yaşam becerileri kazandıracak programlar hazırlama, kriz durumlarında müdahalelerde bulunma, rehberlik panosundan yararlanarak öğrencileri bilgilendirme, öğrencilerle çalışma yapmadan önce velilerden izin alma, öğretmen ve velilerle görüşmeler yapma, öğretmenlerle ortak çalışmalar yürütme gibi çalışmalardır. Tuzgöl-Dost ve Keklik (2012), yaptıkları çalışmada bireyle psikolojik danışma, iletişim becerileri, aile eğitimi ve grup rehberliği çalışmalarının okul psikolojik danışmanlarının en çok yeterli hissettikleri alanlar olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Tagay ve Çakar'ın (2017) yaptığı çalışmada da okul psikolojik danışmanlarının en sık verdiği hizmetin öğrencilere genel olarak bireysel görüşmeler, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, bilgi verme, grup rehberliği olduğu; velilere ise konsültasyon, seminer ve bilgilendirme yapıldığı belirtilmektedir. Bu bulguların, araştırmanın

sonuçlarını kısmen desteklediği söylenebilir. Okul psikolojik danışmanlarının travma ve kriz durumlarına müdahale konusunda kendini yetersiz hissetmesine rağmen (Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012), bu araştırma veliler psikolojik danışmanların bu konudaki çalışmalarını sıklıkla gözlemlediklerini belirtmişlerdir.

Bu bulgular okul psikolojik danışmanlığı çalışmalarının ne denli karmaşık olduğu fikrini akla getirmektedir. Çünkü bir yandan bireysel görüşme bir yandan konferans yöntemi ile ilgili yol ve yöntemlerden yararlanıldığı, bir yandan yaşam becerileri kazandırma gibi birincil önleme, bir yandan da kriz durumlarında müdahalelerde bulunma gibi ikincil veya üçüncül önleme yollarına başvurulduğu veliler tarafından algılanmıştır. Bulgular, okul psikolojik danışmanlığı programının uygulanmasının oldukça düzensiz olduğu (örn., Burkard vd., 2012), çalışmalarda belirgin bir ortaklık olmadığı (Carey vd., 2012) gibi bulgularla tutarlılık göstermiştir.

Okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri çalışma konularından boşanma sorunlarıyla baş etme veliler tarafından en az yapıldığı belirtilen konu olmuştur. Boşanmış ebeveynlerin çocuklarıyla yapılan çalışmalar genellikle bireysel olarak yürütüldüğü için yapılan çalışmalardan yalnızca ilgili ailenin haberinin olduğu genel olarak velilerin bu sonuçlardan haberdar olmayabileceği düşünülebilir. Bununla birlikte, cinsel sağlık eğitimi, çocukluk dönemi davranış problemleri, üst eğitim kurumlarının tanıtımı ile ilgili çalışmaların görece olarak daha az yürütüldüğü düşünülüyor olabilir. Tablo 3'teki işaretleme yüzdesi görece olarak daha yüksek olan ya da yürütüldüğü en çok gözlemlenen çalışmalar ise özetle, ders çalışma becerileri, internet kullanımı, oryantasyon, istismardan korunma yollarını öğrenme, okula devam ve disiplin sorunları, sınıf içi disiplin problemleriyle ilgili çalışmalar olabilir. Bu çalışmalar okul psikolojik danışmanları tarafından uygulanan akademik gelişimle ilgili çalışmaların velilerin daha çok dikkatini çektiği şeklinde yorumlanabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının kullandıkları yol ve yöntemler ile çalışma konularını velilerin yarısından çoğu yapıldığını ifade etmiştir. Yapılmadığını ya da fikri olmadığı belirten veliler tüm velilerin yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır. Bu bulgular, okul psikolojik danışmanların yapabilecekleri tüm çalışmalar düşünüldüğünde, yapıldığı gözlenen çalışmaların, yapılmadığı düşünülen çalışmalardan belirgin biçimde daha çok olduğunu göstermektedir. Ancak yapıldığı gözlemlendiği belirtilen çalışmalara ait ortalamaların %50 civarında kalması

yine de bir yetersizliğe işaret etmektedir. Benzer biçimde Yüksel-Şahin (2008), öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini değerlendirdiği çalışmasında, PDR hizmetlerinin %56 düzeyinde verildiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla PDR hizmetlerinin verilmesine ilişkin öğrenci görüşleriyle velilerin görüşlerinin benzer doğrultuda olduğu söylenebilir.

Okul psikolojik danışmanların sundukları hizmetin gelişmesi için sağlanması gereken olanaklar; istihdam, rehberlik saatlerinin ders programlarında yer alması, hizmet içi eğitim olanaklarının sağlanması, rehberlik servisi olanaklarının artırılması ve okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili olmayan görevlerin verilmemesi olarak belirlenmiş ve velilerin bu konudaki görüşleri ele alınmıştır. Velilerin büyük çoğunluğu, bu olanakların sağlanması gerektiği kanısında olduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına paralel olarak okul psikolojik danışmanlarına alanıyla ilgili olmayan rol ve görevlerin verilmesi (Karaman, 2021; Tuzgöl-Dost, 2020), psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısının fazla olması (Tuzgöl-Dost ve Keklik, 2012), kaynak yetersizliği (Gündoğdu, 2020), haftalık ders programında rehberlik çalışmaları için yeterli saatin ayrılmaması (Karaman, 2021), çalışmalarını gerçekleştirmek için gerekli fiziksel alan problemi (Bayraktar, 2020; Tagay ve Çakar, 2017; Tuzgöl-Dost, 2020) olması psikolojik danışmanlar tarafından da sorun olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte Özaydın, Şahin ve Siyez (2019), rehberlik hizmetleri alanıyla ilgili olmayan iş sayılabilecek olan nöbet tutmanın rehberlik hizmetlerinin kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla psikolojik danışmanlar tarafından yaşanan sorunların veliler tarafından da gözlemlendiği söylenebilir. Ayrıca, araştırma sonucunda velilerin yarıya yakınının okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarının etkili olduğunu düşündüğü, buna karşın etkili olmadığını ifade eden az sayıda veli olduğu bulunmuştur. Bu da velilerin okul psikolojik danışmanlarının okullardaki çalışmalarına destek olunduğu fikrini akla getirmektedir. Bütün bu bulgular, Whiston ve arkadaşlarının (2011) okul psikolojik danışmanlığı müdahalelerinin etkili olduğu ile ilgili bulguları desteklemektedir.

Sonuç olarak, araştırma anketini yanıtlayan veliler tarafından okul psikolojik danışmanlığı çalışmalarının izlendiği, yetersiz bulunmadığı, ancak çok yeterli de bulunmadığı ve aynı zamanda açıkça desteklendiği fikri uyandırmaktadır.

Öneriler

Bu çalışma kapsamında araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara birtakım önerilerde de bulunulmuştur. Geliştirilen bu anket, gelecek yıllardaki çalışmalarda farklı şekillerde kullanılabilir. Örneğin, aynı maddeler kullanılabilir ya da bulgular genişletilerek, ölçek geliştirme çalışması gibi girişimler başlatılabilir. Bu araştırmalarda velilerin bu değerlendirmeleri ile okul psikolojik danışmanlığı programındaki çalışmaların tamamlanması ve öğrenci sonuçları arasındaki ilişkiler incelenebilir.

Elde edilen bulgular genel olarak düşünüldüğünde, okul psikolojik danışmanlarının eğitimlerinde program değerlendirme çalışmaları yapmanın gerekli olduğunu göstermektedir (Astramovich, 2016). Ayrıca, öğrenci/okul psikolojik danışmanı oranı düşük olan okullardaki velilerin görüşleri de özellikle incelenmelidir. Hatta bir yandan bu oranın düşük olduğu, bir yandan da yüksek olduğu okullardaki veli görüşleri incelenerek, bir karşılaştırma yapılabilir. İncelenmesi gerekli bir diğer konu da veli görüşleri ile öğretmen, öğrenci ve okul psikolojik danışmanlarının görüşlerinin karşılaştırılması olabilir. Örneğin, okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyumları ve tükenmişlikleri (Işık Tokmak, 2019; Işık Tokmak ve Özyürek, 2018) ile veli görüşleri arasında ilişki olup olmadığı ilginç bir araştırma konusu olabilir. Ayrıca, “ruh sağlığı bozukluklarıyla ilgili sorunlar yaşayan öğrencilerle çalışmalar yapma” konusu da dikkat çeken (Auger, 2013a; 2013b) ve oldukça önemli bir konu olduğu için sonraki araştırmalarda yine velilere sorulabilir.

Okul, aile ve toplum arasındaki ilişkileri güçlendirmek için okul psikolojik danışmanları önemli bir rol oynamaktadırlar. Okul psikolojik danışmanlarının ise velilerle görüşme sıklıklarını artırmaları gerekmektedir. Bu hem devlet hem de özel okullarda çalışmakta olan okul psikolojik danışmanları için gerekli olabilir. Bunun için velilerin çocuklarına yardım etme yetkinliğinin artırılması, okuldaki çalışmalara veli katılımının daha fazla olması, okuldaki çalışmalara ailelerin değer vermesi, öğretmenlerle velilerin iletişimlerinin güçlendirilmesi konularında okul psikolojik danışmanlarının önemli katkıları olabilir (Bryan ve Griffin, 2010; Walker vd., 2010). Okul, aile ve toplum arasındaki ilişkileri güçlendirmek için yapılması gerekenlerden birisi de okul psikolojik danışmanlarının anlayışını dönüştürmek olabilir. Kapsamlı gelişimsel modele göre, okuldaki dezavantajlı öğrencilerin (düşük sosyoekonomik statüde, özel gereksinimli, anadili Türkçe

olmayan, vb.) akademik başarılarını geliştirmek, diğer öğrencilerle bu öğrencilerin aralarındaki başarı farklarını kapatmak için okul psikolojik danışmanlarının öncelikle anlayışlarının dönüştürülmesi gerekmektedir (Wilkerson ve Eschbach, 2009).

Alanda çalışan psikolojik danışmanlar, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalara ilişkin veli bültenleri hazırlayarak ve okulun internet sitesini aktif kullanarak yapılan çalışmalardan velilerin bilgisinin olmasını sağlayabilirler. Ayrıca okulla iletişimi güçlü olmayan velilerin de bilgilendirilmesi açısından, veli ev ziyaretleri sürecinde aktif olma sayesinde çalışmalar daha çok veliye duyurulabilir.

Elde edilen bulgular, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ya da Talim Terbiye Kurulu Başkanlığına da ilgilendirmektedir. Yeterliliğin daha iyi hale gelmesi amacıyla, elde edilen bulgulara göre, okullarda daha çok okul psikolojik danışmanının istihdam edilmesi, rehberlik saatlerinin bulunması ve daha çok olanak sağlanması gerektiği açıkça anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın önemli bir sınırlılığı, örneklem sayısı az olan ve temsil edici özelliği olmayan bir örneklemden bulgular elde edilmesidir. Dolayısıyla, araştırma bulgularının genellenebilirliği konusuna dikkat edilmeli ve yeni araştırmalarla bu konu incelenmeye devam edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akpınar, B. ve Bengisoy, A. (2017). Rehber öğretmenlerin okul müdürlerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri. *Current Research in Education*, 3(3), 129–141.
- Aksoy, V. ve Diken, I. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 709–720.
- American School Counselor Association. (2012). *The ASCA national model: A framework for school counseling programs* (3. b.).
- Astramovich, R. L. (2016). Program evaluation interest and skills of school counselors. *Professional School Counseling*, 20(1), 54–64. doi: 10.5330/1096-2409-20.1.54
- Auger, R. W. (2013a). School counselors and children's mental health: Introduction to the special issue. *Professional School Counseling*, 16(4), 208–210. doi: 10.1177/2156759X12016002S
- Auger, R. W. (2013b). School counselors and children's mental health: Introduction to part 2 of the special issue. *Professional School Counseling*, 16(5), 269–270. doi: 10.1177/2156759X12016002S01
- Azimli, Ö. ve Akacan, B. (2017). Ortaöğretim kademesinde görevli okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin algı ve görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 12(29), 129–150. doi:10.7827/TurkishStudies.12595
- Başaran, M. (2008). *İlköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bayar, Ö. ve Doğan, T. (2021). Okul psikolojik danışmanı adaylarının özel eğitim öz-yeterlik algıları ve yeterlilik düzeyleri: Bir karma yöntem çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(2), 369–394. doi: 10.21565/oztegitimdergisi.695682
- Bayraktar, Y. (2020). *Rehber öğretmenlerin okulda karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bemak, F., Williams, J. M., & Chung, R. C.Y. (2014). Four critical domains of accountability for school counselors. *Professional School Counseling*, 18(1), 100–110. doi:10.1177/2156759X0001800101
- Bryan, J. A., & Griffin, D. (2010). A multidimensional study of school-family-community partnership involvement: School, school counselor, and training factors. *Professional School Counseling*, 14(1), 75–86. doi: 10.1177/2156759X1001400108
- Burkard, A. W., Gillen, M., Martinez, J. M., & Skytte, S. (2012). Implementation challenges and training needs for comprehensive school counseling programs in Wisconsin high schools. *Professional School Counseling*, 2(16), 136–145.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri kitabı*. 8. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Camadan, F. ve Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu müdürlerinin okul rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 199–211.
- Carey, J., & Dimmit, C. (2012). School counseling and student outcomes: Summary of six statewide studies. *Professional School Counseling*, 16(21), 146–153. doi: 10.1177/2156759X0001600204

- Carey, J., Harrington, K., Martin, I., & Hoffman, D. (2012). A statewide evaluation of the outcomes of the implementation of ASCA National Model school counseling programs in rural and suburban Nebraska high schools. *Professional School Counseling, 16*(2), 100–107. doi: 10.1177/2156759X0001600202
- Carlson, L. A., & Kees, N. L. (2013). Mental health services in public schools: A preliminary study of school counselor perceptions. *Professional School Counseling, 16*(4), 211–221. doi: 10.1177/2156759X150160401
- Cholewa, B., Burkhardt, C. K., & Hull, M. F. (2015). Are school counselors impacting underrepresented students' thinking about postsecondary education? A nationally representative study. *Professional School Counseling, 19*(1), 144–154. doi: 10.5330/1096-2409-19.1.144
- Cholewa, B., Smith-Adcock, S., & Amatea, E. (2010). Decreasing elementary school children's disruptive behaviors: A review of four evidence-based programs for school counselors. *Journal of School Counseling, 8*(4), 1–34.
- Clemens, E. V., Carey, J. C., & Harrington, K. M. (2010). The School Counseling Program Implementation Survey: Initial instrument development and exploratory factor analysis. *Professional School Counseling, 14*(2), 125–134. doi: 10.1177/2156759X100140020
- DeKruyf, L., Auger, R. W., & Trice-Black, S. (2013). The role of school counselors in meeting students' mental health needs: Examining issues of professional identity. *Professional School Counseling, 15*(5), 271–282. doi: 10.1177/2156759X0001600502
- Gündoğdu, S. (2020). Anaokulunda çalışan psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerin okul çalışanları, veli ve öğrenci etkileşimi açısından incelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(3), 157–178.
- Gündüz, B., İnandı, Y. ve Tunç, B. (2014). Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri: Betimsel bir çalışma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 19–34.
- Güven, M. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Journal of International Social Research, 2*(9), 171–179. doi: 10.18069/firsbed.810831
- Hatunoğlu, B. Y. (2021). The impressions of school managers on psychological counseling and guidance services: A descriptive study. *African Educational Research Journal, 9*(1), 160–167. doi: 10.30918/AERJ.91.21.021
- Heppner, P. P., Wampold, B. & Kivlighan, D. (2013). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri*. (D. M. Siyez, Çev.). Ankara: Mentis.
- Işık Tokmak, A. (2019). *Okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Işık Tokmak, A., & Özyürek, R. (2018). The relationships among school counselors' vocational satisfactions, their school counseling self-efficacy expectations and delivery system components. *Universal Journal of Psychology, 6*(2), 35–42. doi: 10.13189/ujp.2018.060201
- Işıkgöz, M. (2017). Okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi (Kayseri ili örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 7*(2/1), 1–10.
- Karaman, Ö. (2021). Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri uygulamalarının odak grup görüşmesi yöntemi ile değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(24), 294–307. doi: 10.38155/ksbd.834247

- Karataş, Z. ve Baltacı, H. Ş. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Abi Evran Üniversitesi Karşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 427–460.
- Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 391–415. doi: 10.7884/teke.409
- Korkut-Owen, F. ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207–222. doi: 10.1501/Egifak_0000000199
- Lopez, C. J., & Mason, E. C. M. (2018). School counselors as curricular leaders: A content analysis of ASCA lesson plans. *Professional School Counseling*, 21(1b), 1–12. Doi: 10.1177/2156759X18773277
- Martin, I., & Carey, J. (2014). Key findings and international implications of policy research on school counseling models in the United States. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 4(2), 1–15.
- Martin, I., Carey, J., & DeCoster, K. (2009). A national study of the current status of state school counseling models. *Professional School Counseling*, 12(5), 378–386. doi: 10.1177/2156759X0901200506
- MEB, (2020). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=34760&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Nas, E. (2019). Bir metafor çalışması: Öğrencilerin rehberlik servisine ilişkin algıları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 291–301.
- Nazlı, S. (2011). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 8–22.
- Özaydın, S., Şahin, S. ve Siyez, D. M. (2019). Liselerde görev yapan öğretmen ve idarecilerin, psikolojik danışmanların nöbet tutmasının okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(55), 1179–1211.
- Özyürek, R. (2009). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları ve öğrencilere sağlanan süpervizyon olanakları: Ulusal bir tarama çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 32, 54–63.
- Özyürek, R. (2010a). School counseling practices in Turkish universities: Recommendations for counselor educators. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39, 175–190.
- Özyürek, R. (2010b). Psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptaması. *Eğitim ve Bilim*, 156, 160–174.
- Özyürek, R. (2015a). *Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları*. El kitabı (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özyürek, R. (2015b). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları için bir kılavuz. İçinde R. Özyürek, *Psikolojik danışman eğitiminde uygulamalı derslerin yürütülmesi sempozyumu* (ss. 46–60). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.

- Protivnak, J. J., Mechling, L. M., & Smrek, R. M. (2015). The experience of at-risk male high school students participating in academic focused school counseling sessions. *Journal of Counselor Practice, 6*(2), 76–93. doi: 10.22229/ARS490178
- Sargin, N. ve Hamurcu, H. (2010). Özel özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin sorunlarına ve beklentilerine yönelik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24*, 323–329.
- Stevens, H., & Wilkerson, K. (2010). The developmental assets and ASCA's national standard: A crosswalk review. *Professional School Counseling, 13*(4), 227–233. doi: 10.5330/PSC.n.2010-13.227
- Tagay, Ö. ve Çakar, F. S. (2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri. *Abi Evran Üniversitesi Karşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(3), 1168–1186.
- Tatlıhoğlu, K. (2011). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine bir araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(1), 79–102.
- TTKB. (2021a). İlköğretim kurumları haftalık ders çizelgesi. Erişim Adresi: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/19093950_ilkogretim-hdc-karar-ve-eki-2022-2023.pdf
- TTKB. (2021b). Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi. Erişim Adresi: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/19094445_Ortaoyretim-hdc-2022-2023.pdf
- Tuzgöl Dost, M. (2020). Okul psikolojik danışmanlarına göre ilkokullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin durumu ve sorunları. *Electronic Journal of Social Sciences, 19*(76), 1673–1690. doi: 10.17755/esosder.715029
- Tuzgöl-Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(23), 389–407.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7*(2), 919–945. doi: 10.30831/akukeg.454144
- Walker, J. M., Shenker, S. S., & Hoover-Dempsey, K. V. (2010). Why do parents become involved in their children's education? Implications for school counselors. *Professional School Counseling, 14*(1), 27–41. doi: 10.1177/2156759X1001400104
- Whiston, S. C., & Arıcak, T. (2008). Development and initial investigation of the School Counseling Program Evaluation Scale. *Professional School Counseling, 11*(4), 253–261. doi: 10.5330/PSC.n.2010-11.253
- Whiston, S. C., Tai, W. L., Rahardja, D., & Eder, K. (2011). School counseling outcome: A meta-analytic examination of interventions. *Journal of Counseling and Development, 89*(1), 37–55. doi: 10.1002/j.1556-6678.2011.tb00059.x
- Wilkerson, K., & Eschbach, L. (2009). Transformed school counseling: The impact of a graduate course on trainees' perceived readiness to develop comprehensive data-driven programs. *Professional School Counseling, 13*(1), 30–37. doi: 10.1177/2156759X0901300107
- Wilkerson, K., Perusse, R., & Hughes, A. (2013). Comprehensive school counseling programs and student achievement outcomes: A comparative analysis of RAMP versus non-RAMP schools. *Professional School Counseling, 16*(3), 172–184. doi: 10.1177/2156759X1701600302

- Yerin Güneri, O., Büyükgöze Kavas, A. ve Koydemir, S. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimi: acemilikten olgunlaşmaya giden zorlu yol. İçinde R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik. meslekleşme sürecinde ilerlemeler* (ss. 139–161). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1–26.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Yazarlar.

Ragıp ÖZYÜREK, Prof. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, ragipozyurek@aydin.edu.tr

Professor Dr., Istanbul Aydın University, Department of Guidance and Psychological Counseling, Istanbul, Türkiye, ragipozyurek@aydin.edu.tr

Seydihan YİĞİT, (Yazışmalardan sorumlu yazar) Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, seydihanygt@gmail.com

Seydihan YİĞİT, Ministry of Education, Ankara, Türkiye, seydihanygt@gmail.com

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest is reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

This research is not funded by any means.

ORCID

Ragıp ÖZYÜREK <https://orcid.org/0000-0002-7394-1325>

Seydihan YİĞİT <https://orcid.org/0000-0002-8346-5430>

Teşekkür

Araştırmaya yaptığı katkılardan dolayı İdil Aksöz Efe'ye teşekkür ederiz.

Extended Abstract

Evaluation of the Work Carried Out by School Counselors Based on Parents' Opinions

Introduction: The need for research that evaluates how the work in the programs carried out by school counselors is perceived by society is increasing day by day. The most advanced comprehensive developmental model today is being developed by the American Association of School Counselors (ASCA, 2012). The ASCA National Model is a combination of models that are comprehensive, developmental or based on evidence. It has been studied all over the United States to set a standard. The ASCA national model has four components: foundation, management, service delivery, and evaluation (ASCA, 2012).

Researchers have examined topics such as how much time school counselors spend on components in the ASCA National Model, how well the program is completed, and its relationship to student outcomes (Burkard et al., 2012; Carey & Dimmit, 2012; Carey et al., 2012), the extent to which students' mental health needs can be identified and met (Carlson & Kees, 2013; DeKruyf et al., 2013), the effects of disadvantaged student groups on their transition plans to higher education (Cholewa et al., 2015; Wilkerson & Eschbach, 2009), the academic achievement of at-risk male high school students (Protivnak., 2015) and the positive effects of school work on students' undesirable behaviors (Cholewa et al., 2010).

Studies in Turkish literature have been carried out on the evaluation of school counselors and school counseling and guidance services of school principals (Akpınar & Bengisoy, 2017; Azimli & Akacan, 2017; Camadan & Sezgin, 2012; Gündüz et al., 2014; Hatunoğlu, 2021; Işıkgöz, 2017; Korkut-Owen & Owen, 2008; Özabacı et al., 2008), inspectors (Güven, 2009), teachers (Başaran, 2008; Ünal & Ünal, 2010), and students (Nas, 2019; Yüksel-Şahin, 2008). Research has been conducted on how students, teachers, administrators, and even school counselors perceive the guidance services carried out at school. However, the study has not been found in which the evaluations of parents, who have a very important role in achieving success in education, about school psychological counseling services.

Purpose: School counselors conduct practices in educational, career, and social/emotional development, suitable for all age levels and school types. Students are individuals who will be directly affected by these studies. Parents are also the best people to observe the effect of the studies on the students. Therefore, this research aimed to evaluate the work of school counselors in schools from the parent's perspective.

Method: A descriptive survey design was used in this study since there is a very insufficient amount of research examining the studies carried out by school counselors according to the opinions of the parents. Participants of this research was the parents of public and private schools ($n = 463$). The parents of the students studying in public schools were 313 (68%), while the parents of private schools were 114 (26%). The parents were 31 (5.85%) of the students studying in both public and private schools. "Survey for the evaluation of the work carried out by school counselors by parents" and "personal information form" were used as data collection tools. Analyzes were made by calculating the frequency and percentages of the answers given by the parents to the survey items.

Findings: According to the research findings, less than 30% of the parents thought that school counselors do these jobs "working with students in groups of about 10 people", "home visits to students" and "working with gifted students". More than 70% of the parents were of the opinion that school counselors carry out these tasks such as "making one-on-one or face-to-face meetings with students", "providing conferences and seminars for students", "providing intervention services for students in crisis at school". Another finding of the study was the examination of parents' opinions on the study subjects of school counselors. According to these results, the majority of parents thought that school counselors don't work hard to cope with divorce problems. However, more than 70% of parents stated that they work on adapting to school and intervening in classroom behavior problems.

In another research finding, the majority of parents expressed a positive opinion about expanding the opportunities offered to school counselors, such as increasing the number of employment, improving the physical facilities of the guidance service, and adding a guidance hour to the school curriculum.

Discussion and suggestions: As a result, the parents who answered the research questionnaire stated that school counseling studies were not found to be insufficient, but not very sufficient either. In addition, the results suggested that parents openly support their counseling and guidance work. The findings showed that it is necessary to carry out program evaluation studies in the education of school counselors. In addition, since "working with students who have problems with mental health disorders" was a remarkable and very important subject (Auger, 2013a; 2013b), parents can be asked in detail in future research.

School counselors play an important role in strengthening school, family, and society relationships. Therefore, school counselors should increase the frequency of meetings with parents. In addition, parent home visits can be planned to inform parents who don't have strong communication with the school.